

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060303

DOM
2020-05-20
Stockholm

Mål nr
M 2288-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-02-04 i mål nr M 1626-18, se bilaga A

PARTER

Klagande

NCC Industry Aktiebolag

Ombud: Advokaten O.H.

Motparter

1. Länsstyrelsen i Västerbottens län

2. Maskaure sameby

Ombud: Förbundsjurist J.W.K.

3. P.A.Ö.

SAKEN

Tillstånd till bergtäkt inom fastigheterna XX m.fl. i Skellefteå kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1560666

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

BAKGRUND

NCC Industry Aktiebolag (NCC) beviljades av Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västerbottens län den 9 maj 2018 tillstånd att bedriva ny täktverksamhet på berg inom fastigheterna XX m.fl. i Skellefteå kommun. Tillståndet förenades med villkor. Mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt upphävde tillståndet genom den nu överklagade domen.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

NCC har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska meddela bolaget det begärda tillståndet och fastställa de av miljöprövningsdelegationen beslutade villkoren förutom villkor 5 och 6, som ska ändras så att de får följande lydelse:

”5. Verksamhet får med de undantag som anges i det följande bedrivas inledningsvis, helgfria vardagar, måndag till fredag, kl. 06.00-18.00. När bolaget uppmätt buller från verksamhet under normal drift och redovisat till tillsynsmyndigheten att man uppfyller föreskrivna bullernivåer får ovanstående verksamhet även bedrivas helgfria vardagar, måndag till fredag kl. 18.00-22.00. Borrning, sprängning och skutknackning får endast bedrivas helgfria vardagar, måndag-fredag kl. 06.00-18.00. Transporter får endast ske helgfria vardagar måndag-fredag kl. 06.00-22.00. Om särskilda skäl föreligger får tillsynsmyndigheten medge annan förläggning av arbetstiden.

6. Täktverksamheten får under perioden 1 oktober – 30 april, när området används för rennäring, endast bedrivas i den omfattning som samebyn gett sitt medgivande till. Samebyn ska senast två veckor innan området ska användas anmäla detta till NCC för att ovanstående ska gälla.”

Länsstyrelsen i Västerbottens län har, som talan får förstås, medgett yrkandena om att NCC ska meddelas det begärda tillståndet och om att villkor 6 ändras så att det får den av NCC föreslagna lydelsen. När det gäller villkor 5 har länsstyrelsen motsatt sig att miljöprövningsdelegationens beslut ändras samt, i andra hand, föreslagit att villkoret ska ha följande lydelse:

”5. Verksamhet får med de undantag som anges i det följande bedrivas inledningsvis, helgfria vardagar, måndag till fredag, kl. 06.00-18.00. När bolaget uppmätt buller från verksamhet under normal drift och redovisat till tillsynsmyndigheten att man uppfyller föreskrivna bullernivåer får ovanstående verksamhet även bedrivas helgfria vardagar,

måndag till fredag, kl. 18.00-22.00. Borrning, sprängning och skutknackning får endast bedrivas helgfria vardagar, måndag-fredag kl. 07.00-18.00. Antal transportrörelser (in- och uttransporter) per dygn får maximalt uppgå till 80 stycken. Transporter får endast ske helgfria vardagar måndag-fredag kl. 06.00-22.00. Om särskilda skäl föreligger får tillsynsmyndigheten medge annan förläggning av arbetstiden och antalet transportörer.”

Maskaure sameby har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom. Om tillstånd ges till täktverksamheten har samebyn yrkat att det ska förenas med ett villkor som förpliktar verksamhetsutövaren att till fullo ersätta de skador och det merarbete som uppstår till följd av verksamheten.

P.A.Ö. har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

NCC har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande angående verksamhetens påverkan på samebyns intressen: Verksamhetsområdet, liksom hela kustområdet mellan Skellefteå och Löfvånger, ingår i Maskaure samebys vinterbetesområde. Området omfattas inte av något riksintresse för rennäring och det är inte upptaget som strategisk plats eller utpekats som ett viktigt område enligt de IRENMARK-kartor som finns tillgängliga på Sametingets hemsida. Området omfattas således inte av 3 kap. 5 § andra stycket miljöbalken och det kan ifrågasättas om ett område som inte pekats ut vare sig som strategisk plats eller viktigt område kan anses utgöra ett område av betydelse för rennäringen enligt 3 kap. 5 § första stycket miljöbalken. Det ifrågasätts vidare att det löper en flyttväg genom det planerade verksamhetsområdet. Enligt vad som framgår av samebyns uppgifter synes flyttvägen vara belägen söder om det planerade täktområdet. Det finns i och för sig inte skäl att ifrågasätta samebyns uppgifter om att området trots allt har sådana värden att det är att likställa med ett riksintresse, men detta motsägs av vad samebyn har framfört om områdets betydelse till Trafikverket i studien angående stängsel och passager för ren och vilt på E4:an. Förutsättningar finns dock för att verksamheterna ska kunna samexistera, mot bakgrund av att täktverksamheten endast ianspråktar ett område om cirka 8 hektar av vinterbetesområdets totala areal om 136 000 hektar.

Länsstyrelsen har anfört i huvudsak följande: Det finns förutsättningar för att båda verksamheterna, täkt och rennäring, ska kunna bedrivas i området. Detta har reglerats i tillräcklig omfattning genom de villkor som miljöprövningsdelegationen har fastställt. Det bör dock uppmärksammas att täktverksamheten även indirekt kan påverka rennäringen. Flytt förbi täktområdet kan försvåras om hjorden splittras och det kan uppstå merarbete med att samla ihop den. Vidare kan andra områden komma att överbetas.

Maskaure sameby har anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg och förtydliganden: Den sökta verksamheten skulle medföra en påtaglig irreversibel skada för renskötseln i området och vara en påtaglig olägenhet för bedrivandet av renskötsel inom hela betesområdet. De två näringarna kan inte bedrivas sida vid sida utan att stora skador uppstår för rennäringen. Området är att betrakta som riksintresse för rennäringen, vilket bl.a. framgår av T.K.s vittnesmål. Vid bedömningen av ett riksintresse är ett områdes funktion viktig, eftersom funktionaliteten och sambandet mellan områden är avgörande för renskötseln. Ett område kan, som i nu aktuellt fall, vara litet till storleken men avgörande sett till funktionen. Riksintressekartorna och IRENMARK-kartorna som NCC hänvisar till är inaktuella i flera delar och det går därför inte att bedöma områdets betydelse enbart utifrån kartorna. I stället bör T.K.s uppgifter om resultatet av pågående revision av riksintresseområden inom betesområdet tillmätas stor betydelse. Renskötseln är idag hårt trängd av flertalet verksamheter med minskade fragmentiserade betesmarker som konsekvens, vilket har medfört att samtliga områden nyttjas för renskötsel. Möjligheten till flexibilitet och rotationsbete har begränsats avsevärt och det är därför inte möjligt att ersätta det nu aktuella området med något annat ifall täktverksamheten sätts i stånd.

P.A.Ö. har utvecklat sin talan på i huvudsak samma sätt som i mark- och miljödomstolen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Målet har avgjorts efter föredragning. Mark- och miljööverdomstolen har tagit del av vittnesförhöret i mark- och miljödomstolen med T.K. genom uppspelning av ljud- och bildfil.

Den övergripande frågan i Mark- och miljööverdomstolen är om NCC kan få tillstånd till den planerade bergtäkten inom Maskaure samebys vinterbetesmarker. Sedan den 14 september 2015 har Maskaure sameby, på grund av ändrad gränsdragning, ensam renskötselrätt i det aktuella området öster om E4 och till kusten. Om tillstånd kan ges måste domstolen ta ställning till vilka villkor som ska föreskrivas och om detta kan ske här.

Områdets betydelse för rennäringen

Enligt 3 kap. 5 § första stycket miljöbalken ska mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringens bedrivande. I paragrafens andra stycke anges vidare att områden som är av riksintresse för rennäringen ska skyddas mot sådana åtgärder.

Det finns i dagsläget inga utpekade riksintresseområden för Maskaure sameby öster om E4. T.K., GIS-samordnare vid Sametinget, har dock i sitt vittnesförhör framhållit att det pågår en översyn av riksintresseområden i Sametingets regi som bl.a. omfattar det nu aktuella området.

Maskaure sameby har i sin renbruksplan identifierat ett område som ligger i anslutning till den planerade täkten som ett nyckelområde för rennäringen. Området omfattar en flyttled. Samebyn har gjort gällande att täktverksamheten kommer att medföra ett betesbortfall motsvarande en yta om cirka 8 hektar med högkvalitativt lavbete. E4:an är enligt samebyn en svår passage för renarna och området mellan täkten och vägen skulle bli trångt och smalt att nyttja både för bete och flyttningar. NCC har inte ifrågasatt samebyns uppgifter om områdets betydelse för rennäringen. Länsstyrelsen har angett som sin uppfattning att det är samebyn, som känner sin verksamhet, som

bäst kan avgöra vilken påverkan som den planerade täktverksamheten får på rennäringen.

Enligt T.K. framgår det av satellitbilder att nyckelområdet som samebyn identifierat innehåller många föryngringsytor. Han har uppgett att området är att betrakta som ett mosaiklandskap där renarna måste sprida ut sig för att kunna nyttja betet och att flyttleden då är av stor betydelse.

Mark- och miljööverdomstolen anser att kartmaterialet som getts in i målet är svårtolkat och att utredningen skulle vinna på att rennäringens praktiska nyttjande av området redovisades tydligare. Som exempel kan nämnas att flyttledens läge är osäkert. Trots dessa brister bedömer domstolen att Maskaure sameby, genom den bevisning som lagts fram, på ett översiktligt sätt har tydliggjort att det aktuella områdets funktion är viktig och att det bidrar till att skapa samband mellan strategiska och betydelsefulla områden. Genom utredningen har samebyn gjort sannolikt att det tänkta täktområdet är beläget inom ett område som är av sådan avgörande betydelse för samebyns möjligheter att bedriva renskötsel att det enligt 3 kap. 5 § första stycket miljöbalken ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra rennäringens bedrivande. Bedömningen förstärks av redovisade kumulativa effekter av övrig markanvändning inom området.

Är det möjligt att bedriva verksamheterna parallellt?

Nästa fråga som domstolen ska pröva är om NCC har visat att den ansökta bergtäktsverksamheten kan bedrivas i området utan att påtagligt försvåra för rennäringen. Enligt NCC är det möjligt. Det av miljöprövningsdelegationen föreskrivna villkor 6 innebär att NCC inte kommer att bedriva verksamhet när samebyn använder området, om samebyn inte medger att det får ske. Villkoret ger, enligt NCC, goda förutsättningar för att verksamheterna ska kunna samexistera och det innebär i huvudsak endast att cirka 8 hektar av vinterbetesområdets totala areal om 136 000 hektar tas i anspråk. NCC har vidare framhållit att området kommer att stänglas.

Maskaure sameby har gjort gällande att de två näringarna inte kan bedrivas sida vid sida utan att stora skador uppstår för rennäringen.

Länsstyrelsen har framhållit att täktverksamheten indirekt kan påverka rennaringen genom att flytt kan försvåras om renhjorden splittras vilket leder till merarbete. Andra områden kan också komma att överbetas på grund av betesbortfallet inom det aktuella området. Enligt länsstyrelsen är det aktuella området inom vinterbetesmarken ett av få områden med påtagligt bra lavbete.

Mot bakgrund av vad som framkommit om att en flyttled kan komma att påverkas av täktverksamheten, att området mellan E4:an och täkten blir för trångt och smalt för att användas för bete och för flytt samt att betesbortfallet kan leda till ekonomiska påfrestningar för samebyn genom ökad arbetsbelastning och inköpskostnad för foder bedömer Mark- och miljööverdomstolen att det finns risk för att den sökta verksamheten kan komma att påverka rennäringsintresset på ett oacceptabelt sätt. Det föreslagna skyddsvillkoret reducerar inte i tillräcklig grad det intrång i renskötselrätten som ett tillstånd till bergtäktsverksamhet inom området kan innebära, eftersom utredningsmaterialet inte till fullo tar hänsyn till ovan nämnda omständigheter.

NCC har således inte visat att den tänkta verksamheten kan bedrivas utan att rennaringens bedrivande påtagligt försvåras. Bolaget kan mot den bakgrunden inte ges det sökta tillståndet och överklagandet ska därför avslås.

Avgörandet får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Ylva Osvald, hovrättsrådet Ingrid Åhman, referent, tekniska rådet Ingrid Johansson och hovrättsrådet Ulf Wickström.

Föredragande har varit Susanne Schultzberg.

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-02-04
meddelad i
Umeå

Mål nr M 1626-18

PARTER

Klagande

1. Maskaure sameby

Ombud: Förbundsjurist J.W.K.

2. P.A.Ö.

Klagande och motpart

NCC Industry AB

Ombud: N.N. och O.H.

Motpart

Länsstyrelsen i Västerbottens län

ÖVERKLAGAT BESLUT

Beslut av miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västerbottens län
den 9 maj 2018 i ärende nr 551-2579-2017, se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd till bergtäkt inom fastigheterna XX, YY m.fl. _____

Dok.Id 315693

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 138 901 04 Umeå	Nygatan 45	090-17 21 00 E-post: mmd.umea@dom.se www.domstol.se, Info om vår personuppgiftsbehandling: www.umeatingsratt.domstol.se eller kontakta oss		måndag – fredag 08:00–16:00

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen ändrar miljöprövningsdelegationens beslut och avslår NCC Industry AB:s ansökan om tillstånd till täktverksamhet inom fastigheterna XX, YY m.fl.

Innehållsförteckning

BAKGRUND	4
YRKANDEN.....	4
Maskaure sameby	4
P.A.Ö.	5
Bolaget	5
INSTÄLLNING	6
Bolaget	6
Länsstyrelsen.....	6
P.A.Ö.	7
Maskaure sameby.....	7
UTVECKLING AV TALAN	7
Bolagets överklagande	7
Bolagets överklagande	7
Länsstyrelsens svar.....	11
Samebyns svar.....	15
P.A.Ö.s svar.....	16
Bolagets bemötande	19
Maskaure samebys överklagande.....	22
Samebyns överklagande.....	22
Bolagets svar	24
Länsstyrelsens svar.....	26
Maskaure samebys bemötande.....	28
P.A.Ö.s överklagande.....	29
P.A.Ö.s överklagande.....	29
Bolagets svar	34
Länsstyrelsens svar.....	36
DOMSKÄL	38
Bakgrund och utgångspunkter för prövningen.....	38
Utredningen om behov och lokalisering, transporter m.m.....	39
Områdets betydelse för rennäringen i området	41
Slutsats	42

BAKGRUND

NCC Industry AB (bolaget) inkom i mars 2017 till miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västerbottens län (MPD) med en ansökan om tillstånd till täktverksamhet som omfattade, efter revidering av täktplanen, ett uttag av 900 000 ton berg och morän under en period av 30 år på fastigheterna XX och YY samt samfäll mark över XX och YY i Skellefteå kommun. I ansökan uppgavs att det i Lövångersområdet finns ett behov av bergmaterial för leveranser till kommande infrastrukturprojekt. Området för den planerade täkten angavs vara gynnsam med korta transportavstånd och få närboende.

MPD lämnade i beslut den 9 maj 2018 bolaget tillstånd enligt miljöbalken att bedriva ny täktverksamhet på berg inom ovan nämnda fastigheter i Skellefteå kommun. Tillståndet gäller för brytning av högst 900 000 ton (339 620 fm³) berg samt hantering av överlagrat svallgrus och morän.

Bolaget, Maskaure sameby och P.A.Ö. har överklagat beslutet till mark- och miljödomstolen.

Mark- och miljödomstolen har hållit sammanträde. Vid sammanträdet har, på Maskaure samebys begäran, vittnesförhör hållits med T.K., GIS-samordnare vid Sametinget.

YRKANDEN

Maskaure sameby

Maskaure sameby har yrkat att mark- och miljödomstolen ändrar länsstyrelsens beslut på så sätt att tillstånd inte beviljas för aktuell bergtäkt.

Om tillstånd meddelas har Maskaure sameby yrkat att följande tillkommande villkor ska föreskrivas.

- Verksamhetsutövaren ska till fullo ersätta de skador och det merarbete som uppstår till följd av verksamheten.

P.A.Ö. har yrkat att mark- och miljödomstolen ändrar länsstyrelsens beslut på så sätt att tillstånd inte beviljas för aktuell bergtäkt.

Bolaget

Bolaget har yrkat att mark- och miljödomstolen ska ändra lydelsen av villkor 5 och 6 till följande formuleringar:

Villkor 5

Verksamhet får, med de undantag som anges i det följande bedrivas inledningsvis, helgfria vardagar, måndag till fredag, kl. 06.00–18.00. När bolaget uppmätt buller från verksamhet under normal drift och redovisat till tillsynsmyndigheten att man uppfyller föreskrivna bullernivåer, får ovanstående verksamhet även bedrivas helgfria vardagar, måndag–fredag kl. 18.00–22.00. Borrning, sprängning och skutknackning får endast bedrivas helgfria vardagar, måndag–fredag kl. 06.00–18.00. Transporter får endast ske helgfria vardagar måndag–fredag kl. 06.00–22.00. Om särskilda skäl föreligger får tillsynsmyndigheten medge annan förläggning av arbetstiden.

Villkor 6

Täktverksamhet får under perioden 1 oktober–30 april, när området används för rennäring, endast bedrivas i den omfattning som samebyn gett sitt medgivande till. Samebyn ska senast två veckor innan området ska användas anmäla detta till NCC för att ovan ska gälla.

INSTÄLLNING

Bolaget

Bolaget har motsatt sig samebyns och P.A.Ö.s yrkanden.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har ansett att miljöprövningsdelegationens beslut är korrekt och har därför motsatt sig samebyns och P.A.Ö.s yrkanden. Avseende bolagets överklagande har länsstyrelsen ansett att villkoren kan förtydligas och ändras i vissa avseenden. För villkor 5 har länsstyrelsen i första hand yrkat att det inte ska ändras och i andra hand ett tillägg i sista meningen enligt nedan (kursiverat).

5. Verksamhet får med de undantag som anges i det följande bedrivas inledningsvis, helgfria vardagar, måndag till fredag, kl. 06.00–18.00. När bolaget uppmätt buller från verksamhet under normal drift och redovisat till tillsynsmyndigheten att man uppfyller föreskrivna bullernivåer får ovanstående verksamhet även bedrivas helgfria vardagar, måndag till fredag kl. 18.00–22.00. Borrning, sprängning och skutknackning får endast bedrivas helgfria vardagar, måndag-fredag kl. 07.00–18.00. Antal transportrörelser (in- och uttransporter) per dygn får maximalt uppgå till 80 stycken. Transporter får endast ske helgfria vardagar måndag-fredag kl. 06.00–22.00. Om särskilda skäl föreligger får tillsynsmyndigheten medge annan förläggning av arbetstiden *och antalet transportrörelser*.

För villkor 6 har länsstyrelsen motsatt sig bolagets förslag på villkorsformulering. I första hand har länsstyrelsen yrkat att villkoret inte ska ändras. I andra hand har länsstyrelsen föreslagit en ny lydelse enligt nedan.

6. Bolaget ska årligen inför tid på året då renar får vistas i området (1 oktober–30 april), samråda med Maskaure sameby för ömsesidig information som kan vara av vikt för att undvika störningar för renskötseln i området. Samråd behöver inte ske om bolaget och samebyn är överens om att det inte behövs. I de fall verksamheterna kommer att bedrivas samtidigt får bolaget endast bedriva sin

verksamhet i den omfattning och med de arbetsmoment som samebyn gett sitt medgivande till.

Om samebyn godkänner utlastning och transporter vid tidpunkter då rennäring bedrivs i området föreslår länsstyrelsen följande tillägg:

”Lastning och transporter får även under tiden 1 oktober–30 april ske utan samråd.”

P.A.Ö. har motsatt sig bolagets yrkanden.

Maskaure sameby

Maskaure sameby har motsatt sig bolagets yrkanden.

UTVECKLING AV TALAN

Parterna har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande.

Bolagets överklagande

Bolagets överklagande

Villkor 5 – Transporter

Bolaget anser att regleringen av antalet uttransporter är oskäligt och saknar miljömässiga motiv. Täkten ska betraktas som en objektstäkt vilket medför att produktion och utlastning/uttransporter kommer att ske i kampanjer. Däremellan sker endast sporadisk utlastning av färdiga ballastprodukter från täkten. MPD har reglerat att antalet transportrörelser per dygn får uppgå till maximalt 80 stycken. Detta motsvarar leverans av ca 1 200 ton till 1 400 ton ballast beroende på vilka transportresurser som finns tillgängliga vid varje aktuellt tillfälle. Mängden ballast per lastbilskepp (lastbil + släp) varierar mellan 30 ton till 34 ton. Intensiva uttransporter till ett vägbygge sker i huvudsak när det rör sig om utleverans av bärlager och undantagsvis förstärkningslager. Vid denna typ av leverans kan upp emot 3 000 ton till 3 500 ton köras ut per dag. Detta sker då under en till två veckor

i den takt som beställaren efterfrågar. Utleverans av 3 500 ton genererar mellan 206 till 234 transportrörelser per dag beroende på tillgängliga transportresurser.

Täktillståndet gäller i knappt 30 år. Under den perioden bedöms ovan beskrivna intensiva transportsituation kunna uppstå vid tre till fyra tillfällen och då i samband med större infrastrukturprojekt som t.ex. att E4:an renoveras eller byggande av Norrbottniabanan.

Mellan täkten och E4:an finns ett bostadshus längs väg 761. Avståndet mellan väg 761 och bebyggelsen/huset uppgår till ca 49 meter. Tunemalm Akustik AB har på uppdrag av bolaget genomfört en beräkning av bullret från trafiken. Vid 220 lastbilsrörelser förbi huset uppgår den dygnsekvivalenta bullernivån till 47 dB(A) och den maximala ljudnivån uppgår till 69 dB(A) vid närmsta fasad. Naturvårdsverkets riktvärden för buller från väg- och spårtrafik vid befintliga bostäder (2016, rev. 2017) anger 55 dB(A) dygnsekvivalent vid fasad och 70 dB(A) maximal bullernivå vid uteplats.

Den maximala ljudnivån har beräknats vid den närmaste fasaden. Den fasaden vetter mot nordväst. Bolaget bedömer därför att det inte ligger någon uteplats där utifrån ovan beskrivna situation och tillgängligt kartmaterial och flygfoton. Uteplats, om det finns en, torde ligga inne på gården där fasaden vetter mot syd-sydost.

I och med att riktvärdena för buller innehålls med marginal och då verksamheten kommer att bedrivas i kampanjer anser bolaget att villkorets reglering av antalet transportrörelser är oskäligt och saknar miljömässiga motiv. Denna del av villkoret ska därför upphävas.

Arbetstid för sprängning, borrhning och skutknackning

I villkoret har MPD reglerat att sprängning, borrhning och skutknackning endast får bedrivas helgfri vardag, måndag–fredag, mellan kl. 07.00–18.00. Bolaget anser att reglering av bullervillkor bör utgå ifrån Naturvårdsverkets rapport 6538 med nationella riktlinjer för buller, Vägledning om industri- och annat verksamhets-

buller. I rapporten gjordes en förändring i förhållande till tidigare riktlinjer vad gäller tidsgränsen för dagtid. Som dagtid räknas numera tiden mellan 06.00 och 18.00. Av Naturvårdsverkets rapport framgår att riktvärdet för dagtid är 50 dB(A) ekvivalent ljudnivå vid bl.a. bostäder. Av vägledningen framgår att riktvärdena för buller är avsedda att användas som utgångspunkt och vägledning för den bedömning som ska göras i varje enskilt fall.

Täkten är väl lokaliserad med ett skyddsavstånd till närboende på ca 500 m vilket motsvarar det skyddsavstånd som Boverket rekommenderade i det allmänna rådet 1995:5 "Bättre plats för arbete".

Bullerberäkningen har visat att verksamheten innehåller den bullernivå som anges för dagtid, kl. 06.00–18.00. Bolaget anser därför att den begränsning av arbetstid som MPD reglerat i villkoret är orimlig och inte miljömässigt motiverad. Det är mycket angeläget att bolaget kan förfoga över hela tidsperioden mellan 06.00–18.00 i och med att tillgången till produktionsutrustning ofta är begränsad och produktionen utförs under tidspress då den absoluta merparten av produktionen i Norrland sker under barmarksperioden. MPD anser att regleringen av arbetstid för borrhning, sprängning och skutknackning inte bör medföra några praktiska problem för verksamheten då antalet sprängningar normalt uppgår till ett mindre antal årligen. Bolaget håller inte med i denna bedömning. Även om antalet sprängningar är få så är borrhningsresurserna begränsade och det är av största vikt att hela dagperioden finns att tillgå för detta arbetsmoment. Bolaget hänvisar till Mark- och miljööverdomstolens dom 2018-04-27 i mål nr M 9015-17, där förhållandena var likartade. Med anledning av ovanstående anser bolaget att villkoret ska ändras i enlighet med bolagets yrkande.

Villkor 6

Bolaget har beskrivit rennäringens markanvändning i miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) och i bemötandet av inkomna synpunkter på ansökan/MKB.

Planeringskartorna från sametingets karttjänst redovisar inget riksintresseklassat område inom eller i närheten av ansökt verksamhet. På kartunderlaget "Strategiska områden" redovisas att väg E4 är en "Svår passage" från Lövångersområdet till Skellefteå. Trafikolycksrisken på denna vägsträcka är stor och stora delar av sträckan saknar viltstängsel. På samma karta redovisas ett uppsamlingsområde öster om Högfjärden eller ca 4,3 km öster om planerad täkt. Uppsamlingsområdet sammanfaller med "Trivselområdet" som redovisas på kartan "Renens viktiga områden inom beteslandet". I övrigt redovisas inget i området vid Lövånger och planerad täkt.

Bolaget bedömer, på samma sätt som MPD, att verksamheterna sett över året endast undantagsvis kommer att nyttja området samtidigt. Bolaget anser därför att villkor 6 är oskäligt. Villkoret är dessutom otydligt. Vad menas med att renar vistas i området? Är det en, tio eller fler renar som avses? Vilket område avses? Alldeles invid tåkten? Öster om väg E4? Det är av största vikt att villkor, för att vara rättssäkra, är tydliga och förutsebara för verksamhetsutövaren. Bolaget anser att detta villkor saknar den stringens som krävs.

Den störning som skulle kunna uppstå sker ifall renskötseln och täktverksamheten bedrivs aktivt i området samtidigt. Med aktiv täktverksamhet menas här borring, sprängning, krossning eller sortering. I den generella beskrivningen av markanvändningen inom samebyn anges att flytten ner till vinterlandet sker någon gång under december månad men att det varierar mellan åren. Bolaget anser därför att det är orimligt att reglera att täktverksamheten inte ska få bedrivas i området under sju månader fr.o.m. den 1 oktober först efter samebyns godkännande, i och med att samebyn i huvudsak nyttjar området först under december månad och därefter. Denna typ av begränsning i villkor är kontraproduktivt eftersom tiden då renarna vistas i detta område varierar så pass kraftigt mellan åren. En tidig vår medför att flytten upp till sommarbetesmarken, och i första hand kalvningslandet, sker tidigare än den generella beskrivningen. Uppstår denna situation samtidigt som samhället är i behov av material i tåktens försörjningsområde borde täktverksamheten kunna

återupptas utan att renarna störs eftersom de då redan lämnat området innan den 30 april. Bolaget anser att en bättre och rimligare hantering är att samebyn kontaktar bolaget ca 14 dagar innan man förväntas nå Lövångersområdet. Bolaget har då tid att avsluta verksamheten (borrning, krossning, sortering) innan renarna anländer till området vid täkten. På vilket sätt detta arbetssätt ska utformas föreslås tas fram i samråd med samebyn. Ett annat ballastbolag arbetar på detta sätt tillsammans med en sameby i Norrbotten med gott resultat. Samebyn kontaktar i det fallet bolaget ca en vecka innan man förväntas nå området som den täkten ligger i.

För att minska risken för att täktverksamheten påverkar rennäringen utan att bolagets möjligheter att bedriva sin verksamhet begränsas på ett orimligt sätt, föreslår bolaget en villkorsskrivning enligt bolagets yrkande. Genom att samplanera verksamheterna kommer störningar att kunna undvikas.

För det fall bolaget och samebyn inte kan enas om områdets nyttjande föreslår bolaget att tillsynsmyndigheten bemyndigas att fastställa mellan vilka datum som täktverksamheten respektive rennäringen får nyttja området för respektive verksamhet. Detta bör gå att hantera med tillsynsverktygen i miljöbalken. Mot bakgrund av det ovan anförda anser bolaget att det föreligger starka skäl för att MPD:s beslut ska ändras i enlighet med bolagets yrkanden.

Länsstyrelsens svar

Villkor 5 – borrning, sprängning och skutknackning

Länsstyrelsen är väl medveten om att riktlinjerna för arbetstid dagtid startar kl. 06.00 enligt Naturvårdsverkets vägledning (rapport 6538). Länsstyrelsen förstår dock MPD:s val att begränsa arbetstiderna för momenten sprängning, borrning och skutknackning till att tidigast få börja kl. 07.00 eftersom dessa arbetsmoment utgör mer störande verksamhet. Länsstyrelsen anser att dessa moment kan planeras till att ske på tider enligt villkoret med hänsyn till närboende. Avståndet till närmast boende är endast ca 500 meter och inom 850 meter från täkten finns totalt fyra bostadshus.

Inledningsvis kommer borrvagnen vid borrning att stå på berget och det saknas därför naturlig dämpning. Begränsningen för sprängning bör inte innebära nämnvärda praktiska problem för verksamheten, där antalet sprängningar och tider för genomförande är att betrakta som mycket kortvarig jämfört med övriga moment. Skutknackning alstrar buller som bör karakteriseras som s.k. impulsljud. Länsstyrelsen bedömer att skutknackning blir det mest störande enskilda arbetsmomentet från verksamheten tillsammans med borrning. Även om bullerutredning visar att nivåer kan klaras bör man ha i åtanke att tåkten måste etableras på en plats där tåktverksamhet tidigare inte bedrivits och att inledningsvis finns ingen bullerdämpning.

Bolaget har hänvisat till Mark- och miljööverdomstolens dom den 27 april 2018 i mål nr M 9015-17. I det avgörandet var tidpunkten för start av för- och efterkrossning föremål för prövning. Domstolen bedömde att krossningen kunde få starta redan kl. 06. Saken gällde således krossning och inte momenten borrning, sprängning och skutknackning. Dessa moment fick för övrigt också påbörjas tidigast kl. 07. Eftersom krossning för tåkten i Mångbyn får ske från kl. 06.00 anser länsstyrelsen att domen inte har någon relevans i detta mål. Länsstyrelsen motsätter sig därför bolagets yrkande om ändring i denna del.

Villkor 5 – transportrörelser

Länsstyrelsen anser inte att MPD:s beslut kring begränsning av transporter är fel eftersom transporter är en del av tåktverksamheten. Enligt länsstyrelsen skulle den delen som reglerar transportrörelsen även kunna skrivas som ett separat villkor men nu har miljöprövningsdelegationen valt att skriva det i samma.

Bolaget har uppgett att begränsningen av transporter är oskälig och saknar miljömässiga motiv. Länsstyrelsen tolkar beslutet så att begränsningen har gjorts med hänsyn till närboende mellan tåkten och E4. Bolaget har hänvisat till att enligt bullerberäkningar kommer nivåer att innehållas. Länsstyrelsen vill här uppmärksamma att en bullermätning kan visa annat än en beräkning. Bolaget har uppgett att tåkten främst kommer att utgöra en objektståkt, dvs. leverera material till särskilda

objekt och att däremellan kommer endast sporadisk verksamhet att ske. Länsstyrelsen vill dock lyfta att tillståndstiden är lång, 30 år och att den maximala produktionen kan uppgå till 400 000 ton per år vilket är att betrakta som mycket stor. Denna produktion kan innebära att tunga transporter till och från tälkten dominerar trafiken på väg 761. Länsstyrelsen konstaterar även att enligt den beräkning som bolaget redovisar så ligger 69 dBA inom felmarginalen för 70 dBA. Bolaget har heller inte redovisat vilka åtgärder som kan vidtas om värden överskrids.

Länsstyrelsen tolkar dock att bolaget menar att om antalet transportrörelser får vara fler skulle utlastning av efterfrågad mängd ta betydligt kortare tid och störningen ske under färre dagar än om transporterna begränsas enligt villkoret till 80 transportrörelser som då måste pågå längre tid och medföra längre tid med störning. Länsstyrelsen skulle av den anledningen kunna tänka sig ett tillägg i villkoret som medger en delegation till tillsynsmyndigheten att vid särskilda skäl medge fler transporter under begränsad tid. Länsstyrelsen yrkar därför i andra hand att villkoret 5 i sista meningen får tillägget ”och antalet transportrörelser”. I första hand yrkar länsstyrelsen dock att villkorslydelsen enligt MPD:s beslut ska kvarstå.

Villkor 6

Länsstyrelsen delar inte bolagets bedömning att villkoret är oskäligt. Bolaget uppger självt att verksamheterna undantagsvis kommer att nyttja området samtidigt och då borde det inte uppstå några större problem. Bolaget tycker att villkoret är otydligt med vad som avses med antal renar och i vilket område. Länsstyrelsen tolkar villkoret så att det rör sig om när rennäring bedrivs inom och i närheten av lokalen för takt och det gäller inte när det finns strörenar kvar. Bolaget anser att villkoret måste vara tydligt för att vara rättssäkert vilket länsstyrelsen dock håller med bolaget om.

Bolaget uppger att den störning som skulle kunna uppstå är om rennäring och aktiv taktverksamhet bedrivs samtidigt. Med aktiv syftar bolaget på borrhning, sprängning, krossning och sortering. Länsstyrelsen anser även att momentet transporter kan

påverka rennäringen när renar befinner sig i området. Länsstyrelsen anser dock att detta har samebyn mest erfarenhet av.

Bolaget tolkar villkoret så att täktverksamhet inte får bedrivas från oktober till april om inte samebyn godkänner detta. Länsstyrelsen konstaterar att perioden oktober till april är den tid då samebyn får bedriva renskötsel i området. Länsstyrelsen anser att enligt villkoret får bolaget bedriva verksamhet all annan tid när samebyn inte nyttjar området under perioden oktober till april. Det är endast för den period som samebyn faktiskt nyttjar området som bolaget bara får bedriva verksamhet i den omfattning som samebyn godkänner.

Bolaget lyfter att både tidpunkten och perioden för när samebyn nyttjar området varierar olika år. Bolaget har föreslagit att samebyn kontaktar bolaget ca 14 dagar innan de förväntas nå Lövvångerområdet så att bolaget har möjlighet att avsluta verksamheten (borrning, krossning och sortering) innan renarna anländer. Länsstyrelsen tycker bolagets förslag är rimligt om att samebyn ska kontakta bolaget ca 14 dagar innan de avser komma med renar till området. Däremot är länsstyrelsen negativ till att transporter ska få ske men överlåter till samebyn att lämna sin uppfattning om det.

Bolaget har vidare föreslagit att om bolaget och samebyn inte kan enas om områdets nyttjande ska tillsynsmyndigheten delegeras att fastställa mellan vilka datum som respektive verksamhet får nyttja området. Länsstyrelsen tycker inte att delegation ska ske till tillsynsmyndigheten för oenigheter kring tidpunkter. Båda verksamheterna är beroende av olika faktorer t.ex. för bolaget styr marknaden efterfrågan på materialet medan samebyn påverkas av t.ex. rovdjur, bete och väderförhållande. Förändringar kan ske snabbt vilket kräver snabb hantering vilket länsstyrelsen inte tycker ska överlåtas till tillsynsmyndigheten att avgöra. Länsstyrelsen motsätter sig därför bolagets förslag till lydelse för villkoret.

I första hand yrkar länsstyrelsen på ingen ändring och i andra hand för att göra villkoret tydligare föreslår länsstyrelsen att villkor 6 i beslutet ändras enligt följande.

”Bolaget ska årligen inför tid på året då renar får vistas i området (1 oktober–30 april), samråda med Maskaure sameby för ömsesidig information som kan vara av vikt för att undvika störningar för renskötseln i området. Samråd behöver inte ske om bolaget och samebyn är överens om att det inte behövs. I de fall verksamheterna kommer att bedrivas samtidigt får bolaget endast bedriva sin verksamhet i den omfattning och med de arbetsmoment som samebyn gett sitt medgivande till”.

Om samebyn anser att lastning och transporter får ske när båda verksamheterna bedrivs samtidigt utan samråd innan anser länsstyrelsen att det kan skrivas in som ett tillägg i villkoret enligt bolagets förslag; ”Lastning och transporter får även under tiden 1 oktober–30 april ske utan samråd.”

Samebyns svar

Samebyn har överklagat länsstyrelsens beslut, och hänvisar till de anförda grunderna för detta överklagande. Enligt 3 kap. 5 § miljöbalken ska mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra rennäringens bedrivande. Den planerade bergtäkten ligger inom ett av Maskaure samebys nyckelområden för rennäringen och mitt i en flyttled (vilket framgår av renbruksplanen) och tillståndet innebär att rennäringens bedrivande till och med omöjliggörs.

I en renbruksplan beskriver samebyn sin markanvändning. Det övergripande syftet med renbruksplanen är att ge samebyarna förutsättningar att på ett begripligt sätt beskriva sin markanvändning för utomstående. Renbruksplanen används vid samhällsplanering och miljökonsekvensbeskrivningar samt på detaljnivå vid samråd med markanvändande aktörer.

Maskaure sameby har vid utarbetandet av renbruksplanen inventerat och dokumenterat samebyns markområden, anläggningar och flyttleder m.m., både inom åretruntområden och vinterbetesområden. Av planen framgår nyckelområden, trivselområden, beteslandsindelning, flyttleder, anläggningar osv. inom samebyns gränsbestämda områden. Det nu aktuella området är både nyckelområde för rennäringen och innefattar dessutom en flyttled. En bergtäkt omöjliggör i princip bedrivande av renskötsel.

P.A.Ö.s svar

Samrådsinformationen

Samrådsinformationen ska vara så heltäckande och tydlig som möjligt. I fallet med antalet transportrörelser ska det stå 234 transportrörelser, och inte 8 transportrörelser när det är meningen att det kommer att bli 234, och aldrig 8. Man ska inte behöva använda matematik för att förstå innehållet i informationen. Vidare ska färdvägen från lastningsplats till lossningsplats anges, så att man enkelt kan förstå om man kommer att bli berörd av störningar som buller och vibrationer. Detta av den anledningen att man ska kunna lämna synpunkter till berörd myndighet och om man inte får gehör här kunna överklaga till en högre instans. När det gäller eventuell leverans av bergmaterial, från bergtäkt på Högberget till Norrbotniabanan, är antalet transportrörelser mycket otydligt, och färdvägen helt oklar. Boende efter färdvägen har berövats möjligheten att både lämna synpunkter och att överklaga. Samrådet måste göras om. I annat fall ska domstolen avvisa möjligheten av leveranser av bergmaterial till Norrbotniabanan.

Transportväg till Norrbotniabanan

Bolaget har angett att det är svårt att ange transportvägar till Norrbotniabanan p.g.a. att det ska byggas nya vägar dit. Några nya vägar genom, eller förbi byarna, är mycket osannolikt. Vägarna genom Bodan, Mångbyn och Bissjön har i stort sett legat fast sedan 1600-talet, och lär knappast ändras inom överskådlig tid. Den korridor man tagit fram för Norrbotniabanans del ligger fast och har gjort det ett längre tag. Mellan väg 761 och E4:an finns ett hus med permanent boende och man

resonerar om bullerstörning här. Detta hus är dock långt ifrån det enda som kommer att störas. Transporten till den tänkta och stakade Norrbottniabanan slutar inte vid E4:an. Troligast är väl att man korsar E4:an och svänger vänster in på väg 769 och passerar byn Bodan, fortsätter till Mångbyn, för att vid Mångby kvarn svänga höger och in på väg 768, som går mot Vallen. Totalt blir resans längd ca 14 km. Med 234 fordonsrörelser kommer man att passera byarna Bodan, Mångbyn och Bissjön var fjärde minut. I dessa byar står husen betydligt närmare vägen än 49 meter. Här finns barnfamiljer både nu, och säkert också i en framtid. Ingen information har gått ut till boende i dessa byar om den stora ökningen av tung trafik. En stor fara för de boende, och stor olägenhet från det buller trafiken genererar.

Breddningen av E4

När det gäller den nuvarande E4:ans breddning till tre filer har det vid kontakter med Trafikverket framkommit att arbetet med att planera breddningen har stoppats. Detta p.g.a. att en utredning har startats om att förlägga E4:an intill den planerade Norrbottniabanan. Utredningen förmodas vara klar våren 2019. Dessa planer på att förlägga E4:an invid Norrbottniabanan försvagar ytterligare argumentet att förlägga en bergtäkt på Högberget. Fördelarna med närheten mellan tänkt bergtäkt på Högberget och arbete på nuvarande E4:an försvinner. Transportvägen förlängs och resulterar i ökade kostnader och större koldioxidutsläpp.

Sommartid och med semestertrafiken på E4:an skulle 234 fordonsrörelser från Högberget skapa totalstopp på väg 761. Redan 80 fordonsrörelser skulle vara besvärande för de som måste nyttja väg 761.

Alternativ lokalisering

Det vore bättre om täkten anlades på berget söder om byn Daglösten istället. Här har redan det lokala företaget Mellanbygdens Transport AB, MTAB, en bergtäkt. Denna täkt ligger långt från bostäder, en bra bit in i skogen, och har inte förorsakat några klagomål. En annan stor fördel måste vara att berget här redan är förstört, och att ytterligare en täkt påverkar miljön minimalt. Enligt rapporten skulle man dessutom kunna bryta mer berg här jämfört med Högberget. 1,5 miljoner ton här

jämfört med Högbergets 0,9 miljoner ton. En annan fördel med en täkt här är att man kan, som bolaget MTAB, bryta in en ”gata” in i berget, så att bergkrossen kan stå så att säga ”inne” i berget, med bergväggar på båda sidor. Detta förfarande reducerar bullret från både kross och skutknackning.

Bolaget har år 2014 preliminärt ansökt hos länsstyrelsen om bergtäkt här. Bolaget borde kunna återuppta den ansökan om brytning av berg som man påbörjat.

Det lokala bolaget MTAB, som har en bergtäkt vid Daglösten, har endast nyttjat en liten del av berget.

Rekreation

Vad gäller natur och miljö, är de flata hållarna på Högberget ett bra och unikt utflyktsmål. Bilen parkeras vid foten av Högberget, på den södra sidan av väg 761. Härifrån går man den gamla vägen upp på berget och efter endast ca 150 meter är man uppe på berget. Att man bara behöver gå en kort sträcka för att nå upp på berget är speciellt för Högberget. Inget annat berg i närheten, förmodligen inte i hela Lövångerområdet, är så lättillgängligt för personer som är äldre, eller har svårt att gå längre sträckor. I framtiden kan detta vara det ställe där man kan visa Lövångers fina natur, kombinerat med gammal kultur. Att enkelt ta sig upp på Högberget, till toppen och de flata hållmarkerna skulle omöjliggöras, om en bergtäkt tilläts här.

Det berg som möjligen skulle kunna konkurrera med Högberget om besökare är Hökmarksberget. Här finns dock verksamheter som kan göra besöket osäkert, dels stark militär närvaro, dels en välbesökt skjutbana med elden riktad mot toppen på berget. Sedan ligger E4:an här som kan verka störande på besöket.

Kustvägen

Den gamla vägen mellan byn Bodan och Fjälbyn återfinns på ytterligare en karta: J.P.G.s karta över Lövångers socken från 1661, geometrisk avritning. Vad gäller den gamla vägen säger länsstyrelsen att det kan bli ”aktuellt att

vägsträckningen leds om”. En väg av denna typ går inte att flytta. Antingen finns den kvar i orubbat skick, eller också försvinner den i samband med bolagets bergtäkt på Högberget.

Han har vid åtskilliga tillfällen studerat hur den gamla vägen Bodan-Fjälbyn är dragen. Den går på skrå på ett lämpligt ställe där det är mindre brant. Här tycks det som den är terrasserad för mänsklig hand. Nedfarten är så pass plan att det torde vara säkert för både människor och hästar. Den arkeologiska undersökning som Skellefteå museum gjort på området är ofullständig, med tanke på den mycket gamla väg som går genom den tänkta täkten. Undersökningen måste göras om av kompetent personal.

Byn Mångbyn har av flera arkeologer ansetts vara den äldsta bosättningen i Lövångerområdet. Då havet gick så högt att nuvarande området vid samhället inte gick att nå, eller stod helt under vattnet, var Mångbyn den självklara bosättningen. Att lägga en bergtäkt i detta område är oansvarigt mot kommande generationer. Lövånger har tidigare drabbats av täktverksamheter p.g.a. närheten till E4:an samt den gamla ”Riks 13” (nuv. väg 769). Bl.a. finns två stora sandtäkter i byn Hökmark som stått öppna i säkert 70 år, utan någon som helst återställning. Det har även funnits asfaltverk och asfaltupplag med tillhörande grustäkt, där återställning av marken inte fungerat. Han tvivlar om marken har kontrollerats för gifter i samband med oljespill.

Bolagets bemötande

Ansökt täkt ligger i princip mellan två andra täkter och kompletterar dessa sett ur ett transportperspektiv. Genom en god lokalisering mitt emellan befintliga täkter kan samhället försörjas med ballastprodukter med ett mindre transportarbete och därigenom minskar utsläppen av växthusgaser. Att etablera en täkt ”vägg i vägg” i Daglösten innebär att samhällsnyttan/miljönyttan med ett mindre transportarbete uteblir. Att ta allt material som behövs i aktuellt område från befintlig täkt i Daglösten skulle innebära att konkurrensen på marknaden sätts ur spel.

Behovet av material är, utifrån bolagets bedömning, större än den mängd som kan levereras från Daglösten. Vidare kan bolaget konstatera att MPD delat bolagets bedömning om att det finns ett behov av en ny täkt i Lövångerområdet för att möta samhällets kommande behov av ballastprodukter.

Bolagets uppgifter om transporter är inte missvisande. I samrådsunderlaget finns uppgifter om både en bedömd normal produktion och en maximal produktion i täkten. I samrådsunderlaget anges antalet transportrörelser för normal produktion och ett underlag för hur detta har beräknats. Det finns några parametrar i denna beräkning som är värt att beskriva förutsättningarna för. Transportkapaciteten varierar i förhållande till vilka transportresurser som finns tillgängliga vid varje aktuellt tillfälle. I dagsläget finns det lastbilseskipe som lastar upp till 34 ton. Vissa uttransporter kan komma att ske med endast lastbil (inget släp). I samrådsunderlaget har bolaget skattat medeltransporten till att omfatta 28 ton. Nästa parameter att ta upp är antalet arbetsdagar per år. Normalt anges antalet arbetsdagar i Sverige till mellan 224 till 229 per år beroende på om det är skottår eller inte samt på vilka dagar helgdagarna (jul osv.) inträffar. Bolaget har bedömt att uttransporter kan komma att ske under 200 dagar per år. Skulle bolaget ha nyttjat maximal transportmängd fördelat på maximalt antal arbetsdagar skulle antalet uttransporter i medeltal blivit lägre. Bolaget har valt att redovisa en transportsituation som bolaget bedömt hamnar så nära verkligheten som möjligt för att undvika att underskatta transportarbetet och konsekvenserna av det.

Frågan om bedömning av ytterligare störning från transporter vid byar öster om E4 bedöms inte vara genomförbar på ett trovärdigt sätt. Det finns i dagsläget ingen slutgiltigt fastställd dragning av Norrbotniabanan. Det finns heller ingen beskrivning på eventuella vägar som kan komma att byggas i samband med att Norrbotniabanan anläggs. Utifrån bestämmelserna om följdverksamhet är det inte rimligt att bolaget redovisar och ansvarar för konsekvenser på ett så stort avstånd från täkten.

Arbetstider

Angående yrkade arbetstider vidhåller bolaget det som bolaget framfört tidigare i ärendet. Länsstyrelsen framför att borrvagnen initialt kommer att stå på berget och att den därför kommer att sakna naturlig dämpning som skäl för att begränsa arbetstiden för borrning, sprängning och skutknackning. Den bullerberäkning som gjorts förutsätter att borrvagnen alltid kommer att stå på berget, vilket den gör, och att den därför saknar skärmning. Bullerberäkningen har tagit hänsyn till detta och redovisar därför ett worst case-scenario. Vid Högberget finns det inte så mycket avbaningsmaterial att det skulle gå att skapa en bullerskärm.

Bullerberäkningen som gjorts i ärendet redovisar tre driftsfall. Vid samtliga beräkningsfall innehålls 50 dB(A). Vid driftsfall två och tre kan det bli aktuellt med samtidig borrning, krossning, sortering och skutknackning. Även vid dessa driftsfall innehålls dagsvärdet 50 dB(A). Bolaget vidhåller att det därför saknas tillräckliga motiv och miljönytta och att det därför är orimligt att begränsa arbetstiden på det sätt MPD gjort i beslutet.

Transportrörelser

Bolaget motsätter sig regleringen av antalet transportrörelser. Frågan om störning från transporterna har inte varit en fråga som diskuterats i någon större omfattning i kommunikationen mellan bolaget och MPD innan beslut fattades i ärendet. Bolaget har inte reagerat på detta i och med att det endast finns ett hus mellan den planerade tåkten och E4. Avståndet från vägen till huset är också långt, ca 49 meter. I bolagets överklagande av ärendet redovisas de bullerberäkningar som gjorts vid aktuellt hus kopplat till transportarbetet. Tillämpliga riktvärden för buller från transporter regleras av Naturvårdsverket till 55 dB(A) i dygnsekvivalent nivå och till 70 dB(A) vid uteplats i maximal ljudnivå. Beräkningarna visar att den dygnsekvivalenta nivån hamnar på 47 dB(A) och maximal nivå på 69 dB(A) vid den närmaste fasaden, vilken vetter mot vägen mot nordnordväst. På andra sidan huset beräknas den maximala ljudnivån till 67 dB(A) och det är här bolaget bedömer att det skulle kunna finnas en uteplats. Detta baseras på att övriga byggnader ramar in denna del av gårdsplanen.

Tunemalm akustik har på uppdrag av bolaget beräknat hur många transportrörelser det skulle krävas för att nå upp till den dygnsekvivalenta ljudnivån. Beräkningen visar att det skulle krävas 1 450 transportrörelser av tung trafik för att nå upp till 55 dB(A) dygnsekvivalent bullernivå. Bolaget har bedömt att antalet transportrörelser kan komma att uppgå till som maximalt 234 stycken under ett antal dagar, mellan 15 till 25, under ansökt tillståndstid på 30 år.

Utöver den intensiva transporten till och från tälten under dessa dagar kan alltså ytterligare 1 200 transportrörelser av tung trafik läggas till innan man når riktvärdet för den ekvivalenta bullernivå som regleras av Naturvårdsverket. Observera att den maximala ljudnivån inte förändras med antalet trafikrörelser.

Maskaure samebys överklagande

Samebys överklagande

Samråd

Av bolagets samrådsinformation, daterad den 17 december 2017, framgår att bolaget, för det fall samråd har skett, har samrått med fel sameby (Malå sameby). Något samråd har inte skett med Maskaure sameby och samebyn har inte fått någon möjlighet att för bolaget redogöra för samebys nyttjande av markerna eller samråda om bergtäktens placering. I sådana här avgörande frågor för rennäringen är det av yttersta vikt att samebyn får komma till tals för att det ska vara möjligt att skydda rennäringen från åtgärder som påtagligt kan försvåra för näringens bedrivande. Bolaget har inte uppfyllt skyldigheten enligt miljöbalken att samråda med enskilda som kan antas bli särskilt berörda av verksamheten eller åtgärden. Samrådsredogörelsen är ofullständig och länsstyrelsens beslut har fattats på formellt felaktigt underlag. Beslutet ska redan på den grunden upphävas.

Beskrivning av samebys användning av området

Av renbruksplanen framgår att den planerade tälten ligger inom nyckelområde för rennäringen för Maskaure sameby. Den är dessutom placerad mitt i en flyttled. På

grund av att tåkten också är i direkt närhet till E4:an (och E4:an i sig medför stora problem för rennäringens bedrivande) kommer tåkten att göra det i stort sett omöjligt att i fortsättningen bedriva renskötsel i området. Området mellan tåkten och E4:an blir helt enkelt för trångt och smalt för att nyttja, både för bete och för flyttningar. Om renar vistas i området kommer de att pressas mot E4 och ut på vägen, vilket medför stor skada för rennäringen och risk för svåra trafikolyckor på den hårt trafikerade vägen.

Beslutet har fattats på ett ofullständigt underlag och länsstyrelsen har genom att tillåta bergtåkten och dess placering inte beaktat bestämmelserna i 3 kap. 5 § miljöbalken om att områden som är av betydelse för rennäringen så långt det är möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra rennäringens bedrivande. Någon alternativ placering med möjlighet till mindre påverkan på samebyns bedrivande av rennäring har inte heller utretts i ärendet.

Betesbortfall

Eftersom området, på grund av det som anförts ovan, inte längre kommer att vara möjligt att använda för samebyn, kommer tåkten att innebära ett stort betesbortfall och också en betydande påverkan på arbetsbelastningen. Samebyn kommer att drabbas av ekonomisk skada, både genom den ökade arbetsbelastningen och på grund av att foder kommer att behöva köpas in som ersättning för betesbortfallet. Samebyn har inte kompenserats för betesbortfallet som tåkten medför.

Enligt 3 kap. 5 § miljöbalken ska områden som är av betydelse för rennäringen så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande. Samebyn har inte fått möjlighet till samråd vid planering och placering av tåkten. Området är ett av få områden med bra lavbete inom samebyns vinterbetesområde och samebyn är mycket beroende av området. Den planerade tåkten kommer att i högsta grad försvåra för samebyn att bedriva rennäring i området.

Bolagets svar

Samråd

Bolaget har samrått med både Malå sameby och Maskaure sameby. Maskaure sameby erhöll samrådsunderlaget den 16 juni 2016 och lämnade följande synpunkter rörande samrådet i e-post den 18 juni 2016:

”Detta område är ett mycket viktigt betesområde för våran del. Som du ser på bilderna så är det högklassig lavvegetation. Vi är mycket hårt trängda i detta område som det är. Dom kumulativa effekterna är enorma. Att sedan anlägga en bergtäkt mitt på de bästa lavhövdande markerna i området skulle vara förödande. Sammanfattningsvis så är detta område helt olämpligt som bergtäkt. Det skulle betyda att vi måste utfordra våra renar med pellets vilket skulle bli väldigt dyrt.”

Bolaget har redovisat den information om samebyns markanvändning som erhållits i samrådet samt det som presenteras i de planeringskartor som finns tillgängliga hos sametinget. Planeringskartorna visar inget riksintresseklassat område inom eller i närheten av ansökt verksamhet.

Områdets användning

Bolaget har beskrivit hur täktverksamheten och rennäringen tidsmässigt under året endast i undantagsfall kommer att nyttja området samtidigt. Bolaget kan därför inte dela samebyns bedömning kring täktverksamhetens påverkan på samebyns markanvändning. I bolagets överklagande av tillståndet daterad den 13 juni 2018 finns ytterligare beskrivning av rennäringens markanvändning samt resonemang rörande eventuell störning som skulle kunna uppstå på grund av täktverksamheten. Enligt samebyns överklagande av tillståndet går det en flyttled rakt över det planerade täktområdet. I samrådet har samebyn inte redovisat detta. Bolaget har jämfört den, till samebyns överklagande, bifogade kartan med täktplanen och andra kartunderlag. Söder om täkten finns ett område som är ca 450 meter brett, från täkten ner mot vägen som går från väg E4 till byn Högberget. Inom detta område redovisas flyttleden. Bolaget ifrågasätter därför samebyns uppgift om sträckningen av flyttleden över planerat täktområde och därmed påverkan på flyttleden. Det framgår inte i

övrigt av samebyns överklagande varför markområdet i sin helhet söder om planerad täkt ner mot vägen som går från väg E4 till byn Högberget inte är möjlig att nyttja för renskötselns uttalade behov av flyttled. I sammanhanget bör poängteras att täktverksamheten endast i mindre omfattning kommer att bedrivas aktivt med borrhning, sprängning, krossning och sortering vid de tillfällen som samebyn nyttjar flyttleden under vinterperioden och på vårvintern. Sammantaget anser bolaget att verksamheten inte kan anses stå i strid med 3 kap 5 § miljöbalken då den inte anses påtagligt kunna försvåra att bedriva rennäring i området.

Samebyn hävdar att bolaget inte redovisat någon alternativ lokalisering av bergtäckten. Detta stämmer inte. I ansökningshandlingarna har en utredning av olika alternativa lokaliseringar beskrivits. Utifrån ett 70-tal initiala lokaler har ca 10 lokaler redovisats närmare i miljökonsekvensbeskrivningen. Av de tio alternativen har lokaliseringen på Högberget valts och motiven till detta har redovisats. Många av de initiala lokalerna har förkastats på grund av bergartens bristande tekniska kvalitet. Ansökt alternativ har valts då störningen på närboende är låg. Transportavståndet till avsättningsområdet är kort (mindre förbrukning av ändliga resurser och mindre utsläpp av växthusgaser) och transportererna passerar endast en bostadsbyggnad där avståndet är tillräckligt långt för att undvika störning innan man når väg E4. Påverkan på landskapsbilden blir liten i och med att bergets högsta del inte bryts igenom och det finns inga utpekade fornlämningar eller andra kulturlämningar som påverkas av den planerade täkten. Täktens förläggning innebär att det egentligen inte behöver anläggas någon tillfartsväg till täkten i och med att täkten ligger i direkt anslutning till väg 761. Täkten påverkar inte några skyddade områden och det är långt till utpekade riksintresseklassade områden. Det närmaste riksintresseklassade området utgörs av väg E4 vilken är en riksintresseklassad transportled av nationell och internationell betydelse.

Syftet med bolagets etablering i området är att ta fram ballastmaterial till underhåll och ombyggnad av E4 samt till en eventuellt kommande Norrbotniabana. Oaktat var en täkt anläggs i kustlandet kommer den att påverka rennäringens markanvändning

och vinterbetesområde. I och med att samhället gradvis fasar ut nyttjandet av naturgrus för ballastproduktion nyttjas istället berg som utgångsmaterial i huvudsak. I andra hand nyttjas morän. Moränerna i området innehåller ofta en för stor andel finmaterial och är därför olämpliga till ballastproduktion. I och med detta återstår att hitta ett berg där kvaliteten på materialet är tillräckligt god, avståndet till närboende är tillräckligt långt, påverkan på fornminnen eller andra kulturlämningar är liten, påverkan på naturvärden och riksintresseklassade områden är liten och transportavståndet till avsättningsområdet är så kort som möjligt för att minska förbrukningen av ändliga resurser och hålla nere utsläppen av växthusgaser. Samtidigt blir ekonomin för transporten bättre.

Vilket berg bolaget än skulle ha valt mellan väg E4 och kusten eller strax väster om väg E4 skulle berget sannolikt ha hyst lavmarker på berghällarna. Bolaget har valt ansökt plats, som ligger nära väg E4 för att minska transportarbetet samtidigt som platsen, sett ut olycksrisksynpunkt, måste vara sämre för rennäringen jämfört med platser som ligger längre från E4:an. Påverkan på rennäringen på denna plats bör därför vara mindre än för andra undersökta lokaler. Detta är en av aspekterna bolaget avvägt innan bolaget ansökt om tillstånd på denna plats.

Länsstyrelsens svar

Samebyn anser att samråd har skett med fel sameby (Malå sameby). Länsstyrelsen hänvisar dock till att det av sändlistan i bolagets samrådsinformation framgår att informationen skickats till både Malå sameby och Maskaure sameby. Bolaget har även skickat samrådshandlingar till Maskaure sameby vid ytterligare ett tillfälle via e-post den 16 juni 2016. Av bolagets samrådsredogörelse framgår att Maskaure sameby har svarat via e-post den 18 juni 2016. Länsstyrelsen anser därför att samrådet får anses vara korrekt utfört.

Länsstyrelsen konstaterar att det skett förändringar av samebyarnas områdesgränser från år 2015. Maskaure sameby har bl.a. fått överta ett område där Malå sameby tidigare också haft renskötselrätt. Täkten är lokaliserad inom ett sådant område.

Sametingets beslut den 7 oktober 2011 (ärende 2007-00012) om förändrad gränsdragning för Malå sameby vann laga kraft den 14 september 2015 när Högsta förvaltningsdomstolen inte meddelade prövningstillstånd (mål nr 3921-15) i Kammarrättens dom 28 maj 2015 (mål nr 555-15).

På Sametingets hemsida finns kartor som visar samebyarnas strategiska platser, riksintresseområden (kärnområden, flyttleder), renens viktiga områden och årstidsland. För Maskaure sameby finns inget särskilt utmärkt på dessa kartor över aktuellt område. Det framgår heller inte att den aktuella platsen utgör nyckelområde eller att det finns flyttleder i området. Väg E4 utgör dock en svår passage. Länsstyrelsen lyfte vid prövningen av ansökan att den aktuella täkten ligger inom ett område som utgör ett viktigt område för samebyn med bra lavbete. Länsstyrelsen anser att täkten i huvudsak kommer att påverka rennäringen genom direkt betesbortfall för det område som täkten tar i anspråk. Det motsvarar en yta på upp till ca 7,5 hektar. Av ansökan framgår att det finns bra bete även utanför själva täktområdet.

Även om täkten kommer att innebära ett direkt betesbortfall anser länsstyrelsen att miljöprövningsdelegationen tagit hänsyn till områdets betydelse för rennäringen i och med att bolagets verksamhet kan komma att begränsas under den tid båda verksamheterna bedrivs samtidigt i området. Vid de tillfällen som renar befinner sig i området måste samebyn godkänna täktverksamhetens omfattning och arbetsmoment. Täktens brytfront kommer vidare att vara stängslad för att undvika risk för olycksfall.

Bolaget har i sin ansökan redovisat ett flertal alternativa lokaliseringar som man kategoriserat utifrån motstående intressen som t.ex. rennäring, kulturmiljö- och naturvärden, transportavstånd, buller och materialkvalitet. Den kategori där de alternativa lokaliseringarna låg inom viktiga och strategiska områden för rennäringen valde bolaget bort. Länsstyrelsen anser att bolagets alternativredovisning är tillräcklig.

Länsstyrelsen välkomnar en revidering av samebyns riksintresseområden, men konstaterar samtidigt att området idag inte är utpekad riksintresse för rennäringen. Länsstyrelsen har inte tillgång till samebyns renbruksplaner och har därför inte kunna ta del av informationen förrän nu när samebyn bifogat kartbilder i målet, däremot har samebyn i samråd förklarat att området är mycket viktigt för samebyn. Länsstyrelsen delar fortfarande miljöprövningsdelegationens bedömning att verksamheten inte ska bedrivas vintertid när samebyn behöver området för renbete. Länsstyrelsen anser också att vid en vägning mellan nyttan av bergtäkten och betesbortfallet i täktområdet bör bergtäkten kunna tillåtas.

Maskaure samebys bemötande

Maskaure sameby har under ett flertal år inventerat och dokumenterat markanvändningen inom samebyns gränsbestämda område. Arbetet påbörjades år 2012 och har resulterat i samebyns renbruksplan. Av renbruksplanen framgår nyckelområden, trivselområden, beteslandsindelning, flyttleder o.s.v. inom samebyns område. Det övergripande syftet med en renbruksplan är att ge samebyarna förutsättningar att på ett begripligt sätt för utomstående beskriva sin markanvändning. Den planerade täkten ligger inom ett i renbruksplanen utpekad nyckelområde för rennäringen, och också mitt i en flyttled. Maskaure sameby finner det därför anmärkningsvärt att länsstyrelsen i sitt yttrande uppger att det inte framgår att området är ett nyckelområde för samebyn. Det kartmaterial som länsstyrelsen åberopar som grund för sin inställning är föråldrat och inaktuellt. De riksintressen som länsstyrelsen pekar på fastställdes innan området var gränsbestämt för Maskaure sameby och motsvarar inte dagens markanvändning. Det pågår också för närvarande ett arbete inom Sametinget för att uppdatera vilka områden som är av riksintresse för rennäringen. Det område där tillstånd har beviljats för bergtäkten har utpekats som riksintressant för rennäringen för Maskaure Sameby.

Enligt 3 kap. 5 § miljöbalken ska mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra

rennäringens bedrivande. Länsstyrelsens beslut att bevilja täktverksamheten är i strid med dessa bestämmelser och ska därför upphävas.

P.A.Ö.s överklagande

P.A.Ö.s överklagande

Kustvägen

En ny arkeologisk undersökning bör genomföras. Om man finner att vägen har status av kultur- eller fornminne, ska bolagets ansökan om bergtäkt på platsen avslås.

Den arkeologiska undersökning som utförts av Skellefteå museum är ofullständig och missvisande. Den väg som går genom den tänkta bergtäktens område var en av de två viktigaste vägarna inom Lövångers gamla socken. Vägen är mycket gammal, och gjorde det möjligt för kustbyarna Fjälbyn, Uttersjön, Risböle, Kåsböle, Lappvik, Brattås och Bjurön att ta sig till Lövångers kyrka. Vägen nyttjades sommartid och var helt nödvändig p.g.a. det starka kyrkotvång som då rådde. Även förnödenheter och materiel fraktades denna väg. Vägen kallas från och med Uttersjön för "Kristinastigen" då drottning Kristina, enligt legenden, ska ha ridit denna väg. Vägen är hitintills i obrutet skick och bitvis farbar med fordon." Karta från Laga skiftet i Mångbyn år 1862, visar klart att vägen går över den tänkta tükten. Den utgörs idag av Mångbyns samfällighetsförenings samfällda mark. Vägen kan således utifrån kartan klassas som ett kulturminne. Den gamla vägen kan ses i sin helhet på en karta från 1709, från byn Bodan fram till Djupgravträsket. På Lantmäteriets historiska kartor heter kartan "Västerbottens län, Lövångers socken, Bodan 1-6, geometrisk avmätning 1709". Det skulle kunna vara så att vägen användes redan vid byggnationen av Lövångers kyrka.

Men vägen är givetvis mycket äldre än så. Direkt har han inte kunnat spåra vägen från äldre kartmaterial än Laga skiftet, då den ligger utanför odlad mark, men indirekt syns den från den närmsta byn norrut: Fjälbyn. Här kan den ses från den Geometriska avmätningen, Fjälbyn 2-12, från år 1698. Även syns den på Storskiftet

från år 1797, där det står skrivet i änden på vägen: ”Till Mångbyn”. Även på en Hemmansklyvning från år 1804, finns vägen med. Helt säkert är att den är ännu äldre än slutet på 1600-talet, med nuvarande sträckning. Från Jordaboken, år 1543, anges att det finns 8 bönder i Fjälbyn, och en möjlighet är att vägen finns redan då. Kyrkotvånget, som fanns efter reformationen var en stor anledning till vägen. Infann man sig inte i kyrkan väntade enskild skrift, uppenbar kyrkoplikt, m.m. Utifrån ovanstående borde vägen klassas som fornminne, då den bevisligen är äldre än år 1850. När det gäller en framtida restaurering av vägen skulle den bli mycket svår om den tänkta bergtäkten skulle bli av. Han har varit i kontakt med Skellefteå museum, då endast ett gränsröse är upptaget på den arkeologiska undersökning som muséet gjort. En anställd på Skellefteå museum medgav att man nog missat vägen ifråga.

Nuvarande väg, nr 761, byggdes i början på 1920-talet. Hans far berättade att korna, som skulle ut på fäboden, vägrade att gå den nya och rakare sträckningen, utan gick den gamla vägen uppför berget. Fäboden är hans nuvarande boplats, ZZ. Öhmarks fäbodrar. ZZ, inköptes år 1880 av hans farfars far, P.Ö., och fungerade som familjens fäbod till slutet av 1940-talet. Från gamla vägen Mångbyn-Fjälbyn, finns en avtagsväg vid vilstenen, Aronsten, till Ö.s fäbodrar.

Bland kustbyarna är det byn Risböle som kommit längst med att restaurera Kyrkvägen. Även byn Uppersjön har restaurerat, även om det är några år sedan, och förmodligen behöver förnyas. Ett samlat grepp om restaurering av vägen från samtliga berörda byar vore att föredra.

Teleförbindelse

På ytan för den tänkta bergtäkten finns bergöglor i en formation som tyder på att här har funnits el/telestolpar. Dessa har troligen bildat en linje som följer den gamla kyrkvägen. Här har man spåren från den första teleförbindelsen med Bjuröklubb. För Lövångers del måste detta ha varit den första teleförbindelsen överhuvudtaget. En telegraflinje anlades i slutet av 1800-talet, och som måste varit revolutionerande

för lotsväsendet här ute. Även militärt hade förbindelsen stor betydelse. Efter telegrafan följde telefonen, säkert i samma kabel. Den gamla linjen ersattes så småningom med den ”Rikskabel” som nedgrävd/hängande i stolpar följde väg 761, på dess östra sida. Numera även den ersatt med en fiberkabel som löper efter väg 760, mellan Lövånger-Gärde-Kyan.

Avrinning från bergtäkten

I avsnitt 8.1 i bolagets ansökan gällande bergtäkten på Högberget, behandlas frågan om avrinning från täkten. Han invänder mot beskrivningen när det gäller avrinningen mot norr. På bilden i avsnittet visas en gren med ett dike som leder direkt mot Gärdefjärden. Den avrinningen stämmer för den del som ligger öster om gamla vägen Fjälbyn-Bodan. Vatten som finns och rör sig mellan väg 761 och gamla vägen Bodan-Fjälbyn kommer att röra sig mot Djupgravträsket. Detta även med hjälp av ett dike på rågången mellan fastigheterna YY, XY och XX, XY. Lutningen från den tänkta täkten till Djupgravträsket är svag men jämn. Detsamma gäller naturligtvis även avrinning mot hans fastighet med tillhörande grävda brunn. Den stora mängd vatten som rinner ut i sjön är dock troligtvis det vatten som rör sig på berggrunden och i olika skikt av sand och grus som marken i detta område består av. Marken under hans fastighet består av grus, c:a 4–9 mm storlek på stenarna, och är mycket genomsläpplig för vatten. Det vatten som går genom marken kommer upp ett hundratal meter nedanför hans bostad. I denna kantzon fryser det aldrig på vintern. Vid snösmältning och kraftiga regn går naturligtvis merparten av vattnet ovan jord.

Djupgravträsket är hitintills opåverkat av gödningsämnen och gifter, då den som en av få sjöar i området aldrig har haft någon jordbruksmark i närheten. Ingen igenväxning har noterats under de 55 år som han minns av sjön. Den nyckelbiotop som är etablerad sedan några år är även den unik, såtillvida att den är en av två biotoper, i Skellefteå kommun, som gränsar mot en sjö. Här har även naturvårdsenheten vid Länsstyrelsen i Västerbotten tänkt sig ett större område i publikationen ”Skogar med höga naturvärden”. Ingen inventering är gjord på växter och djur i strandzoner och i den sumpskog som gränsar till den befintliga nyckel-

biotopen. Det finns häckande storlom, svan och trana i området samt andra mindre vadare. Det förekommer också rikligt med amfibier, som groda och padda och bland fiskar finns det stor abborre och gädda. Risken för förorening/gödning av Djupgravträsket är för stor om en bergtäkt anläggs på Högberget. Stor risk finns även för förorening av hans grävda brunn, vilken ligger i samma riskområde.

Socialt liv och traditioner

Högberget har en stor betydelse som ett utflyktsmål för boende i Bodan och Mångbyn. Området besöks för rekreation, svamp- och bärplockning. När det gäller plockning av matsvamp är Högberget/Hökmarksberget väl känt i Skellefteåområdet. En del i plockandet av svamp är även den naturupplevelse man får då man rör sig i terräng som är helt opåverkad av människan. Tystnaden i ett sådant område är även det en viktig del av upplevelsen. Det är lätt att inse en bergtäkt i detta område skulle förta hela upplevelsen. Hela hösten står bilar parkerade vid Högbergets fot, förmodligen för den rikliga svamptillgången. Eller kanske bara för en promenad i det vackra området. Bilarna kommer troligen från ett större område än bara de närmsta byarna. Bolagets påstående att bergtäkten inte kan ses från någon bostad är en föga tröst, då de som är beroende av att färdas på väg 761 alltid skulle komma att behöva se ingreppet i berget. Spår på berget visar på den betydelse människor tillmätte platsen. På gränsen till den planerade bergtäkten finns orden ”Gud är kärlek” lagda med stenar på berggrunden. Orden kom till på 1930-talet, då väckelsen var som starkast i bygden. På 1940-, 1950- och 1960-talen firades också vårens ankomst med vårdkase på berget vid Valborgsmässafton. Lämnar man berget orört, finns chans att man kan återta traditionerna.

Orrmyran

Om bergtäkten på Högberget skulle bli verklighet är risken stor att våtmarken Orrmyran skulle förstöras. Bergtäkt och våtmark kommer att tätt gränsa mot varandra, och det är då mycket rimligt att tro att våtmarken Orrmyran skulle komma att påverkas på ett dramatiskt och negativt sätt. Dels genom igenslamning men också genom damm som bildas och skulle komma att dra in över våtmarken. Sediment av denna typ skulle helt kunna ödelägga Orrmyran. Även förändringar av

vattenflödet till Orrmyran skulle inverka negativt på djur och växter som normalt finns i naturtypen. Härtill kan läggas att det finns stor risk att oljor och kemikalier skulle kunna förstöra Orrmyran för lång tid framöver.

Buller från bergtäkten

Det är mycket troligt att ljudnivån från den tänkta täkten inte går att hålla på en acceptabel nivå. Med den brytteknik bolaget valt, bildas en plan bergvägg mot söder som kommer att reflektera ljudet närmast rakt mot hans fastighet. Även vindar och inversionsskikt i luftmassan kommer att medverka till att ljudet blir för högt vid hans bostad. För närvarande störs han inte av något buller från mänskliga aktiviteter. Han är mycket orolig att fågelsång och andra ljud från naturen dränks i ljud från mänsklig hantering av berg.

Trafiksituationen E4 – väg 761

Den planerade bergtäkten på Högberget har inte en särskilt strategisk placering. Vad gäller kommande infrastrukturprojekt vid Lövånger är två aktuella, dels breddningen av E4, dels byggnaden av järnvägen Norrbotniabanan. Troligt är att breddning av E4 blir klar före Norrbotniabanan. Breddningen av E4 från två filer till tre kommer att öka trafikens hastighet från 90 km/h till 110 km/h. Täkten ligger öster om E4, och skulle Norrbotniabanan bli aktuell för bergtäkten Högberget måste 80 transporter per dygn, en var artonde minut, korsa E4. Detta med tung lastbil med släp, över tre filer.

Korsningen E4 och väg 761 planeras vara i samma plan, alltså ingen viadukt eller tunnel. Endast en sänkning av hastigheten på stället lär vara aktuell. Detta kan möjligen fungera med den glesa trafik som nu finns på väg 761 men lägger man korsande av tunga transporter med släp från bolagets tänkta bergtäkt på Högberget, blir det hela mycket farligt och kollisioner är att förvänta. De 80 transporter per dygn i något år blir naturligtvis även mycket störande på trafikrytmen på väg E4. Även för de som dagligen nyttjar väg 761 kommer trafiksituationen att bli svår med den tänkta täkten. Sikten skymms av tvära kurvor och backkrön. Risk för olyckor är

uppenbar. Väg 761 används även för promenader, vilket också blir en risk, med så många tunga fordon.

MPD har inte tagit upp problemet med trafiken. En ny utredning rörande trafik-situationen bör göras.

Nyttjanderättsavtal saknas för del av mark

Mångbyns samfällighetsförening äger mark, 2 556 m², på den yta bolaget har planerat att anlägga en bergtäkt på. Enligt styrelseprotokoll från samfällighetsföreningens senaste möte, ska kontakt tas med bolaget angående ett eventuellt avtal med bolaget, och om tillstånd ska ges för öppnande av bergtäkt på den av samfällighetsföreningens ägda mark. Det finns inget avtal, och skulle det finnas något avtal, är detta ogiltigt, då ingen fått fullmakt att skriva avtal.

Bolagets svar

Kustvägen

Vid inventeringen hittade man endast en övrig kulturhistorisk lämning i form av ett gränsröse. Gränsröse är inte skyddat enligt kulturmiljölagen, vilket innebär att ytterligare tillstånd inte behövs för att bedriva täktverksamhet i området.

Avrinning från tälten

Täktverksamhetens påverkan på yt- och grundvatten har beskrivits i miljökonsekvensbeskrivningen och i kompletteringarna daterade den 6 februari 2018 och den 23 mars 2018. Bolaget vidhåller sina bedömningar och har inget ytterligare att tillföra.

Socialt liv och traditioner

De tydliga spår av friluftsliv som finns i området utgörs av en skoterled som passerar genom det planerade täktområdet. I övrigt saknas grillplatser, utmärkta vandringsleder eller liknade i området. Bolaget åtar sig att tillsammans med skoterklubben i området flytta skoterleden så att man kan passera tälten med skoter

på ett säkert sätt. Stängsel kommer att sättas upp för att undvika fallolyckor vid täktens brytfronter.

Enligt ordföranden i Mångbyns samfällighetsförening har det tidigare gått ett skidlopp i området, Uttersjörännet. Spåret är sedan tidigare flyttat till området sydöst om Högberget och kommer inte att påverkas av täktverksamheten. Täktverksamheten förläggs till en plats där många olika faktorer ska stämma. Berget måste ha tillräcklig kvalitet i förhållande till planerade produkter, avståndet till närboende ska vara tillräckligt långt för att undvika störning, verksamheten ska inte påverka fornlämningar, skyddsvärd naturmiljö, grund- eller ytvatten på ett menligt sätt. I området ska det helst inte finnas några kraftledningar eller mobilmaster och täktverksamheten bör så långt som möjligt inte påverka några utpekade riksintressen. Vidare ska transportavståndet till den huvudsakliga avsättningsplatsen vara så kort som möjligt för att hålla nere utsläpp av växthusgaser. Oaktat var i aktuellt område en täkt placeras finns en risk för någon form av påverkan ur någon aspekt. Det är möjligt att Högberget nyttjas för friluftsliv genom t.ex. jakt och svampplockning på samma sätt som andra berg i området. Det finns dock inga tydliga spår av att Högberget nyttjas mer än något annat berg i området. Bolaget delar därför inte P.A.Ö.s beskrivning av bergets nyttjande.

Verksamheten kommer i huvudsak att bedrivas i objektsform. Med detta menas att verksamheten kommer att bedrivas aktivt i samband med ett infrastrukturprojekt i området. I detta fall i huvudsak ombyggnation och underhåll av E4 eller vid byggandet av en eventuell Norrbotniabana. Tillståndet reglerar att täktverksamheten får bedrivas under helgfria vardagar. Detta innebär att området kring täkten kan nyttjas för friluftsliv utan att störas av täktverksamheten.

Orrmyran

P.A.Ö. har framfört dessa synpunkter tidigare i ärendet. Bolaget har bemött detta i yttrande den 23 mars 2018. Täktverksamheten kommer inte att förändra vattenregimen i myren. Myren kommer inte att bli igenslammad på grund

av verksamheten. Avledande av vatten från täktverksamheten kommer att ske via en sedimentationsanläggning så att suspenderat ”stenmjöl” avskiljs. Sedimentationsanläggningen kommer att förses med en oljeavskiljande funktion som extra säkerhet ifall något spill av petroleumprodukt skulle ske. Utifrån de studier man gjort rörande bergdamms påverkan på växtlighet så sker ingen påverkan. Dammet från en bergtäkt är inert och påverkar inte växtligheten. Bolaget vidhåller sin tidigare bedömning rörande påverkan på växtlighet och myren.

Buller

Bullernivåerna från täktverksamheten har beräknats och resultatet visar att verksamheten initialt kan bedrivas dagtid, kl. 06.00–18.00, dvs. det normala bullervillkoret på 50 dB(A) innehålls. När verksamheten sedan har kommit in en bit i berget kan krossning och sortering även bedrivas kvällstid i och med att 45 dB(A) innehålls.

Trafiksituationen E4 – väg 761

Bolaget har samrått med Trafikverket som är väghållare för de båda vägarna. Trafikverket har inte haft några synpunkter på täktverksamheten.

Nyttjanderättsavtal med Mångbyns samfällighetsförening

Samfällighetens markinnehav är inte fastighetsbildat och framgår inte av fastighetskartan. Utifrån äldre kartor kan man dock utläsa en äldre väg som går igenom täkten. Detta har varit känt för bolaget innan ansökan lämnades in. Bolaget har därför lämnat ett nyttjanderättsavtal till samfällighetsföreningen. Bolaget har lämnat ett förslag till nyttjanderättsavtal med samfällighetsföreningen till ordföranden. Vid telefonsamtal med ordförande i samfällighetsföreningen den 19 oktober 2018 framkom att samfällighetsföreningen inte har tagit ställning till bolagets nyttjanderättsavtal främst på grund av att man inte haft något möte.

Länsstyrelsens svar

Kustvägen

Länsstyrelsen bedömde i samrådet att en arkeologisk utredning enligt 2 kap. 11 § kulturmiljölagen var nödvändig att genomföra eftersom den tidigare fornminnes-

inventeringen var gjord för drygt 22 år sedan. Länsstyrelsen konstaterar att Skellefteå museum på bolagets uppdrag gjort en arkeologisk utredning i området där resultatet visar att det inte föreligger något hinder för planerad täkt utifrån kulturmiljöaspekt. Detta underlag fanns med i prövningen av ärendet.

Länsstyrelsen har nu granskat området på nytt och anser att det är möjligt att det kan finnas en väg genom området som ska exploateras. På höjddata (LIDAR) över området kan skönjas det som kan vara en äldre vägsträckning som delvis kan sammanfalla med den sträckning som visas på kartan från laga skiftet.

Länsstyrelsen har dock inte kunnat finna belägg för vägen som är äldre än kartan från laga skiftet, men delar klagandens uppfattning om att en eventuell väg med stor sannolikhet är tillkommen före år 1850.

Länsstyrelsen ser dock inte att förekomsten av en äldre vägsträckning som klassas som fornlämning genom området skulle föranleda att tillstånd enligt 2 kap. 12 § kulturmiljölagen inte kan lämnas för ingrepp i denna väg i samband med täktverksamhet på platsen. Bolaget kommer nu att behöva kontakta Länsstyrelsen för att de ska kunna besluta om tillstånd krävs. Detta gäller dock alltid, ett tillstånd till täktverksamhet enligt miljöbalken fråntar inte bolaget den skyldigheten. Det skulle även kunna bli aktuellt att vägsträckningen leds om. Om ingreppet innebär påverkan på en fornlämning och kräver tillstånd enligt 2 kap. 12 § kulturmiljölagen ska arkeologiska insatser bekostas av exploatören. Detta framgår också av bilaga 2 i tillståndet.

Avrinning

Länsstyrelsen konstaterar att bolaget kommer att anlägga en sedimentationsbassäng för att ta hand om ytvatten som avrinner från täktområdet och som fångar upp t.ex. eventuella oljeföreningar och suspenderat material och därmed minskar risken för påverkan på angränsande vattenförekomster. Länsstyrelsen delar MPD:s uppfattning om att den aktuella brunnen som ligger ca 1,2 km från täkten på grund av

avståndet inte kommer att påverkas av täkten. Det som framförts i överklagan ändrar inte länsstyrelsens uppfattning.

Orrmyran

Avrinnande vatten från täktområdet kommer att passera en sedimentationsbassäng som fångar upp suspenderat material, oljeföreningar m.m. Bolaget kommer vidare att vidta åtgärder för att minska risken för damning t.ex. genom bevattning.

Länsstyrelsen anser därför att risken för påverkan på Orrmyran är liten.

Buller

Länsstyrelsen konstaterar att enligt den bullerberäkning som är utförd kommer bolaget att innehålla föreskrivna ljudnivåer. MPD har dock begränsat arbetstiden i tillståndet till att inledningsvis endast få ske vardagar kl. 06.00–18.00 till dess bullermätning har utförts och bolaget kan visa att föreskrivna nivåer inte överskrids. Avståndet från planerad täkt till klagandens bostad överstiger en kilometer. Vidare kommer transporter i huvudsak ske i motsatt riktning från klagandens bostad. Sammanfattningsvis anser länsstyrelsen att risken för störningar från buller är liten.

DOMSKÄL

Bakgrund och utgångspunkter för prövningen

En allmän utgångspunkt vid markanvändning är att marken ska användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning (3 kap. 1 § miljöbalken). Vid nyetablering av en täkt ska hänsyn tas till dels om det innebär god hushållning att bryta täktmaterialet, dels om täktens lokalisering är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön (2 kap. 6 § miljöbalken).

När det gäller nyetablering av bergtäkter har lagstiftaren konstaterat att det finns goda möjligheter att överväga alternativa lokaliseringar. Om materialet som ska utvinnas kan ersättas med material från andra täkter eller om det finns andra när-

belägna områden som skulle kunna vara bättre att exploatera för täktverksamhet kan lokaliseringen bedömas som olämplig med stöd av 2 kap. 6 § första stycket miljöbalken. Vid bedömningen kan vägas in det samhälleliga intresset av en fungerande konkurrensutsatt marknad. Däremot kan en enskild verksamhetsutövares eget intresse av att kunna konkurrera på en marknad inte tillmätas betydelse vid tillståndsprövningen (se till det anförda bl.a. Mark- och miljööverdomstolens dom 2017-12-08 i mål M 7369-17 med hänvisningar).

Mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande (3 kap. 5 § 1 st. miljöbalken). Områden som är av riksintresse för rennäringen ska skyddas mot sådana åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande (3 kap. 5 § 2 st. miljöbalken).

Området för den planerade bergtäkten ligger idag inom Maskaure samebys vinterbetesmarker. Fram till den 14 september 2015 hade även Malå sameby renskötselrätt i området men sedan dess har Maskaure ensam renskötselrätt i det område som berörs av täkten öster om E4 och ner till kusten.

Det finns i dagsläget inga utpekade riksintresseområden för Maskaure sameby öster om E4 men, som har redovisats av T.K., pågår det en översyn av riksintresseområden i Sametingets regi som bl.a. avser just detta område för Maskaure sameby i anslutning till och öster om E4. Arbetet initierades efter ovan redovisade förändring av gränsdragningen mellan Malå och Maskaure sameby.

Utredningen om behov och lokalisering, transporter m.m.

Bolaget har tydligt angett att den planerade bergtäkten utgör en objektstäkt. Syftet med bolagets etablering i området uppges vara att ta fram ballastmaterial till underhåll och ombyggnad av E4 (2+1 väg) samt till en eventuellt kommande Norrbotniabana.

Mark- och miljödomstolen kan konstatera att Trafikverkets projekt att bygga en mötteseparerad väg med mitträcke mellan Grimsmark och Broänge, dvs. den aktuella sträckan, för närvarande är vilande. Trafikverket undersöker möjligheterna med en helt ny sträckning av vägen, väster om befintlig E4. Domstolen konstaterar vidare att avståndet mellan E4 och den korridor som finns markerad på Trafikverkets hemsida för Norrbotniabanans dragning är ca 8 km fågelvägen, på andra sidan E4 sett från bergtäkten. Bolaget har inte utrett och redovisat någon planerad eller trolig transportväg för eventuella transporter till byggnationen av Norrbotniabanan trots att den anges vara ett av objekten för valet av bergtäktens lokalisering. Det är enligt domstolens bedömning en brist i utredningen och det kvarstår frågetecken omkring huruvida täktens lokalisering är den bästa med hänsyn till transporter och kommande infrastrukturprojekt.

Bolaget har överklagat den del av villkor 5 som begränsar det maximala antalet transportrörelser per dygn. Istället för det av MPD föreskrivna maxantalet in- och uttransporter (80 transportrörelser) anger bolaget i överklagandet att antalet in- och uttransporter som mest kan komma att uppgå till 234 transportrörelser per dygn. I ansökan angav bolaget att det ett normalår sker i medeltal ca 4 transporter varje dag räknat på 200 arbetsdagar. Vid maximal produktion kommer enligt ansökan i medeltal ca 66 transporter lämna täktområdet per dag. Det motsvarar enligt domstolen 132 transportrörelser per dygn och det synes vara på det underlaget som samrådet har genomförts och miljökonsekvenserna av transporter bedömts i miljökonsekvensbeskrivningen.

Mark- och miljödomstolen anser att det sagda visar på en otydlighet i miljökonsekvensbeskrivningen angående hur täkten kommer att nyttjas. Det innebär indirekt ytterligare frågetecken avseende om täkten är lämpligt lokaliserad och hur behovet ser ut.

Områdets betydelse för rennäringen i området

Vid den kontakt som bolaget hade med Maskaure sameby under samrådet i juni 2016 angav samebyn att det aktuella området är ett mycket viktigt betesområde med högklassig lavvegetation. Samebyn angav vidare att de är mycket trängda i området och att de kumulativa effekterna är enorma. Samebyn ansåg att det skulle vara förödande att anlägga en bergtäkt mitt på de bästa lavhävdade markerna i området. Vid tidpunkten för samebyns yttrande i samrådet hade samebyn nyligen fått ensam renskötselrätt i området. Inledningsvis hade bolaget enligt uppgift som anges i e-post till ordföranden i Maskaure sameby skickat samrådsunderlaget till Malå sameby. Malå sameby inkom inte med något yttrande.

Maskaure sameby har i sitt överklagande och vid sammanträdet översiktligt presenterat den renbruksplan som samebyn arbetat fram under de senaste åren. I renbruksplanen anges att den planerade täkten ligger inom ett nyckelområde för rennäringen och att en flyttled passerar genom själva området. Vid den översyn av riksintresseområdena för Maskaure sameby som pågår kan flyttleden och även vissa andra områden öster om E4, enligt uppgift från Sametinget, komma att pekas ut som riksintressen för rennäringen. Samebyn hävdar att bergtäkten skulle göra det i stort sett omöjligt att i fortsättningen bedriva renskötsel i det nu berörda området kring täkten och att passagen över E4 kommer att försvåras ytterligare.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömningar angående påverkan på rennäringen.

Det har framkommit att området för den planerade bergtäkten har höga kvaliteter som vinterbetesmark med rik lavförekomst. Förutom det direkta betesbortfallet inom själva täktområdet så kan svårigheter uppstå att nyttja ett större område runt täkten genom att området mellan E4 och täkten blir för trångt och smalt både för bete och flyttning. Att täktverksamheten inte skulle pågå samtidigt som renar vistas i området skulle naturligtvis minska störningarna, men täkten med sina staket skulle ändå utgöra ett hinder och en störning när flyttleden ska användas. Renarnas

passage över E4 är redan idag en svår passage och en bergtäkt 600–700 meter från E4 innebär naturligtvis ytterligare ett hinder att passera. Trots att den flyttled och de betesmarker som samebyn åberopar idag inte är utpekade som riksintresseområden bedömer mark- och miljödomstolen att området har sådan betydelse och sådana kvaliteter att det närmast kan jämföras med ett riksintresseområde. Mark- och miljödomstolen anser inte att MPD har tagit tillräcklig hänsyn till betydelsen av att Maskaure sameby fått ensam renskötselrätt i området och samebyns arbete med en renskötselplan. Sammantaget bedömer således mark- och miljödomstolen, med hänsyn även till de oklarheter omkring transporter m.m. som pekats på tidigare, att den sökta lokaliseringen av bergtäkten inte är lämplig trots de av MPD föreskrivna skyddsvillkoren.

Slutsats

Av det ovan anförda följer att det inte finns förutsättningar för tillstånd till den aktuella bergtäkten. Det överklagade beslutet ska ändras i enlighet härmed och bolagets ansökan ska avslås. Vid denna bedömning saknas skäl att pröva de övriga invändningar mot täkten som framförts av P.A.Ö..

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 25 februari 2019.

Patrik Södergren

Erik Olauson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Patrik Södergren, tekniska rådet Erik Olauson samt de särskilda ledamöterna Gunnar Önnevall och Kjell-Arne Häggström.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.